

Felelősséggel a környezetünkért

Magyarország Környezetvédelmi Stratégiája

Felelősség a környezetünkért

Bevezető	3
I. Alapvető célok	6
II. Környezetbiztonság	9
II.1. Vízbiztonság	10
II.1.1 Nemzeti vízprogram	10
II.1.2 Felszíni és felszín alatti vizeink	12
II.2 Energiabiztonság	15
II.3 Klímabiztonság	17
II.4 Levegőminőség és zajvédelem	18
II.5 Hulladékgazdálkodás	20
II.6 Talajaink állapota	23
II.7 Veszélyes vegyi anyagok	24
III. Folyamatok	27
III.1 Klímaváltozás	28
III.2 Biológiai sokféleség	29
III.3 Természetvédelem	31
III.4 Pannon régió	34
III.5 Fenntartható fogyasztás, fenntartható termelés	35
IV. Zárszó	37

Bevezető

Bevezető

Programunk *„Felelősséggel a környezetünkért”* a legfontosabb környezetvédelmi alapelveken - *elővigyázatosság, megelőzés, megőrzés, helyreállítás valamint a felelősség, együttműködés, tájékozódás, tájékoztatás, nyilvánosság* - nyugszik.

A környezet-, természetvédelem- valamint a vízgazdálkodás szorosan kapcsolódik a gazdasági és társadalmi élet minden területéhez. A gazdaság ágazatainak teljesítménye, melyek hatással vannak a GDP növekedésére, nem képzelhetők el környezet- és természetvédelem nélkül. Ezért egységes, összehangolt és széles körű egyetértéssel támogatott környezet- és természetvédelmi stratégia szükséges ahhoz, hogy Magyarország képes legyen élni azokkal az adottságokkal és szándékokkal, melyek környezeti

szempontból a biztonságos jövőt jelentik számára.

A program kialakításánál, a célok kijelölésénél figyelembe vettük, hogy Magyarország új kihívásokkal néz szembe. A gazdasági, társadalmi fejlődés a magasabb életminőség biztosítása. Mindez elképzelhetetlen épített és nem épített környezetünk és a természet védelme; vizeink, levegőnk megóvása, valamint az egyéb globális környezeti kihívásokra való válaszadás nélkül.

Programunk témái közül a környezetbiztonságot tekintjük a legátfogóbbnak és az összes többi terület (vízgazdálkodás, energia, klíma, természetvédelem, hulladékgazdálkodás) keretének.

Környezetbiztonság alatt értjük mindazon állapotokat és folyamatokat, amelyek együttes megléte és alakulása esetén az

állampolgár nyugodtan élhet. Sem egészségét, sem mindennapi életét nem fenyegeti közvetett, vagy közvetlen veszély. Biztosított számára a tiszta levegő, a jó minőségű ivóvíz, a kellemes élettér, az optimális közlekedés. Természeti vagy környezeti katasztrófa esetén számíthat a gyors és biztonságos tájékoztatásra és kárelhárításra. A közelmúlt gyors változásait és kihívásait figyelembe véve a „környezetbiztonság”-ba értjük a klímaváltozás következményeinek hatásait, s a hatások kivédése miatt az energiabiztonságot is.

A globalizáció azt is jelenti, hogy a környezetkárosítás nemcsak határokon, hanem már kontinenseken is áttérjedő folyamat. Európa nem képes megvédeni gyengébb tagjait a máshonnan érkező szeméttől, szennyvíztől és értéktelen áruktól. A hozzánk importált szeméthegek, a Rába és a Tisza szennyezése, a Magyarországra ömlesztett romlott élelmiszerek miatt

a saját bőrünkön is tapasztalhatjuk már ezt a súlyos problémát. A környezetbiztonság azt is jelenti, hogy erősebb nemzeti, nemzetközi jogosítványokra van szükség ahhoz, hogy nemzeti érdekeink szakma-politikai alapokon hatékonyabban érvényesüljenek az Európai Unióban. stratégiái összefoglalónk helyzetelemzéssel, a tények rögzítésével kezdődik. Anyagunkban, amely a *Magyarország Környezetvédelmi Stratégiája* alcímet viseli, az *Alapvető célok* megjelölése után, a *II. fejezetben* vettük számba az ország helyzetét és jövőbeni fejlődését jelentősen befolyásoló környezeti elemeket és alapfeltételeket. Ezek a természeti létalapjaink (víz, levegő, talaj), valamint azok a kritikus területek, melyek az elmúlt időszakban fokozott figyelmet vívtak ki maguknak (veszélyes vegyi anyagok, hulladékok).

A térben és időben—jelentős folyamatokról a *III. fejezetben* értekezünk. Ezek képezik környe-

Bevezető

zetvédelemi programunk alapfeltételrendszerét, keretfeltételeit és lehetőségeit. A folyamatok — klímaváltozás, biológiai sokféleség, a természet védelme, Pannon régió, fenntartható fogyasztás és termelés — magasabb struktúráltsági szintet mutatnak, életünknek megkerülhetetlen részei, melyek globális, kontinentális, regionális és nemzeti hatások tekintetében is befolyással bírnak mind a tervezési, mind a döntési és a megvalósítási mechanizmusokra. Cselekvési programunk útjelzői ezek a folyamatok, döntően meghatározzák a stratégiai kérdéseket, az aktuális környezetpolitika irányait és a többi társult ágazat szakpolitikáját.

A környezetvédelem területei, beleértve a természetvédelmet, és a vízgazdálkodást is, tematikájában, hatásaiban, módszertanában különböznek egymástól. Szemléletünk szerint ezek a területek mégis egyenrangúak, elválaszthatatlanok, egyúttal ki is egészítik egymást. Ennek tudatában, a részterületeket együtt kezeljük, s egy fogalommal, a *környezetvédelemmel* illetjük. Ugyanakkor szemléletünk szerves része a környezeti-természeti erőforrásokkal fenntartható és ésszerű módon történő gazdálkodás. Szakmai alapokon a gazdasági racionalitást figyelembe véve kívánunk környezetgazdálkodást folytatni.

I. Alapvető célok

Környezetvédelmi stratégiánk arra törekszik, hogy hosszú, közép-, és rövidtávon megoldást nyújtson az új, globális, regionális, hazai és helyi kihívásokra. A társadalom, a gazdaság és az ország érdekeit szolgálja a környezeti, természeti és kulturális értékek legmagasabb szintű megóvása, megőrzése, fejlesztése. Mindezt a lehető leggazdaságosabban, elegendő, de nem pazarló szervezeti struktúrában és ebből adódóan költséghatékonyan tesszük.

Stratégiai célunk, a magyar érdekek és értékek mellett elkötelezett környezetpolitika kialakítása. Olyan fejlődést kell elindítanunk, illetve elősegítenünk, mely nem szűk érdekcsoportok, hanem az ország egészének, a társadalomnak, így a környezetünknek is az érdeke. Mindez felette áll gazdasági, tárca és regionális érdekeknek.

Meggyőződésünk, hogy a gyakran ellentétesnek tűnő szakmai és gazdasági szempontok, törekvések összehangolhatók. Egyeztethetők a kölcsönös érdekek és felelősség mentén. A környezetvédelem és a gazdaság egymástól nem választhatók el, kéz a kézben kell járniuk.

Olyan stratégiára van szükség, mely az emberek igényeiből indul ki, és biztosítja a feltételeket az egészséges környezetben való mindennapi élethez, a valódi *környezetbiztonsághoz*. Az Európai Unió környezetvédelmi politikájának, stratégiájának magyarországi adaptációja, a megszületett kötelező döntések és irányelvek maradéktalan végrehajtása elsődleges fontossággal bír. Ott, ahol a gazdasági és egyéb más nemzeti érdekeink érvényesülését elő kell segítenünk, szigorúbb környezetvédelmi elvárásokat vezetünk be.

Az emberközpontú környezetpolitika alapvető célja az, hogy

I. Alapvető célok

Magyarország mindannyiunk lakható, élhető otthona legyen. A magyar polgárok életminőségének növelését – társadalmi réteghoz való tartozásuktól függetlenül – környezetük állapotának javításával is segíteni kívánjuk. A tevékenységközpontú környezetpolitika a cselekvés politikája. Jelenleg a környezetvédelem sajnos csak követő szerepet tölt be, miközben jelentős környezet-használat, természetpusztítás történik.

Ez a kármentő gyakorlat költségesebb és bonyolultabb, mint gondolnánk. A tevékenységközpontú környezetpolitika áttér a követő kármentesítésről a megelőzésre. A folyamatokat tehát oly módon kell befolyásolnunk, szabályoznunk, hogy a megelőzésre, a takarékosagra és a hatékonyságra fektessünk hangsúlyt.

Cselekvési koncepciókat egyik oldalról a *környezetbiztonság* minden egyes szakterülete, másrészt az ágazati szakpolitikák felől megközelítve határozzuk meg. A környezetvédelem nem más, mint törvényesség!

A XXI. század kezdetén odáig jutottunk, hogy az emberi tevékenység jelentősen befolyásolja bolygónk életet fenntartó rendszereit. A fejlődés ára az, hogy kiszigereljük és terheljük szűkebb és tágabb környezetünket.

A légkör összetétele, a folyók és tavak vízrendszerei, a felszín növénytakarója, a tengeri élőhelyek, a biológiai sokféleség egyre jelentősebben szenvednek az emberi tevékenység következményeitől.

Az emberiség képes arra, hogy a környezetet olyan mértékben

változtassa meg, ami meghaladja a természetes változások mértékét. Ugyanakkor nem vagyunk elővigyázatosak: nem ismerjük eléggé a Föld fizikai és biológiai rendszereit, a légkör, a talaj, az óceánok és a bioszféra működését, keveset tudunk e rendszerek folyamatairól. A - rövidtávon kedvezőnek tűnő - haszon érdekében gátlástalanul, nem előre látó módon aknázzuk ki a természetet, szennyezzük a környezetet. Bármerre fordulunk környezeti elemek vesznek körül minket. A három legismertebb anyag, környezeti elem körülöttünk a levegő, a víz és a talaj. Annyira természetes mindhárom, nem is figyelünk rájuk. Ezek után nem meglepő, hogy egyszerűen nem szoktunk hozzá, hogy a levegőre, a vízre és a talajra, mint véges erőforrásokra gondoljunk.

Környezeti elemeink végesek és sérülékenyek. Gazdasági növekedésünk nem nőhet minden határon

túl ezen a bolygón. A fenntartható gazdaság nélkül természeti rendszereink s vele együtt civilizációnk is összeomlik.

II. Környezetbiztonság

A három környezeti elem, levegő, víz és talaj minőségének megóvása, tisztaságának fenntartása a környezetvédelem legfontosabb feladata. Amikor környezetbiztonságról beszélünk, akkor valójában arra, gondolunk, hogy e három elem együttes megőrzését tartjuk szem előtt. Bár a fogalom egyedül is takar minden ide tartozó témakört. A *vízbiztonság* kérdését külön tárgyaljuk, mivel az önmagában is több fontos dolgot foglal magába. Ugyanakkor a másik két elem esetében előkerülnek olyan környezetvédelmi kérdések, amelyekről külön kiemelten is kell szólni.

A környezetbiztonság eddigi története azt bizonyítja, hogy a környezeti hatások, problémák utólagos kezelése, mindig nagyságrendekkel többbe kerül az egyénnek is és az államnak is,

mint azok megelőzése. A környezetvédelem egyik egyetemleges alapelve a megelőzés, tehát ezen a területen is elsődleges fontossággal bír.

Sajnálatos tény, hogy amikor környezetbiztonságról beszélünk akkor a gondatlanság, vagy ismerethiány miatt az esetek többségében már visszafordíthatatlan problémákkal, folyamatokkal állunk szemben.

Számunkra a környezetbiztonság a természeti létalapok felelős kezelését is jelenti. Fokozatosan kellett rájönnünk arra, hogy a környezet globális egyensúlyát megbontottuk és ezt tesszük ma is. Egyidejűleg merítjük ki a természeti erőforrásokat és szennyezzük a környezetünket.

A környezetbiztonság a harmadik évezred elejének egyik legnagyobb és legsürgetőbb

kihívása. Úgy látjuk, hogy a környezetbiztonság megteremtése – már rövidtávon is –, a környezeti korlátok létének tudatosításával, a környezeti folyamatok rendszerben történő kezelésével az elkövetkezendő kormányzati, döntéshozatali mechanizmusok során, megkerülhetetlen a gazdaság, a közigazgatás és a társadalom számára.

A környezetbiztonság megteremtése az emberiség közös érdeke, stratégiai célja is. Az emberi létezés három alappillére a gazdasági, a társadalmi és a környezeti biztonság.

II.1. Vízbiztonság

II.1.1 Nemzeti vízprogram

Az iható, öntözhető, hajózható, gyártási folyamatokra felhasználható, horgászható víz a növekvő felhasználást, a környezetkárosítást és a már napjainkban is megtapasztalt klímaváltozást figyelembe véve, a XXI. század egyik legfontosabb stratégiai eleme, nélkülözhetetlen erőforrása lesz.

A tiszta ivóvíz nemzeti kincs!

Magyarország felszíni és felszín alatti vízkészletei jelentősek, földrajzi, hidrológiai helyzetünk kedvező. Ezzel együtt a vízre, csak akkor irányul a közfigyelem, ha abból sok vagy kevés van, szennyezett, esetleges hasznosítása társadalmi konfliktusokat okoz.

II. Környezetbiztonság

A klímaváltozás már érezhető hatására a vízhasznosítás, a vízgazdálkodás iránti szakmai és üzleti érdeklődés az elmúlt években tovább növekedett. A szakmai és üzleti csoportok az adottságokat szállítási útvonalként, energiaforrásként, alapanyagként vagy az élővilág létezőként közelítik meg és tárgyalják. A vízhálózatról, mint a gazdaság egyik legfontosabb eleméről és ezen keresztül a társadalmi fejlődést elősegítő erőforrásról kevesebb szó esik.

A *vízbiztonságra*, mint a *környezetbiztonság* egyik legfontosabb elemének megteremtésére irányuló törekvéseink magukban foglalják az ivóvízellátás, a csatornázás és szennyvíztisztítás és a nagytérségű vízgazdálkodás összes elemét. Úgy gondoljuk, szükség van a különböző kormányzati, tárca és önkormányzati, helyi érdekeket összehangoló *nemzeti vízprogram* megalkotására.

A magyar társadalom és a magyar gazdaság jelenlegi helyzetében olyan fejlesztési irányokra van szükség, amelyek tartalmukat és céljainkat tekintve alkalmasak a nemzeti egység elősegítésére, a gazdaság fejlesztésére. Ezen belül a társadalmi, állami és piaci érdekek érvényesítésére, s nem utolsósorban a vártnál gyorsabb klímaváltozás következményeként várható katasztrófák elkerülésére, mérséklésére.

A nemzeti érdekek és a változó körülmények miatt a programnak, összhangban a nemzeti éghajlatváltozási stratégiával, figyelemmel kell lenni

- az éghajlatváltozás következményeinek lehetőség szerinti kezelésére, ezen belül a várható szélsőséges helyzetek, árvizek, aszályok mérséklésére, tudatos környezetgazdálkodásra, az élőhelyek megóvására,
- a piac által igényelt minőségi élelmiszertermelés

elősegítésére, az öntözéses gazdálkodásra,

- az ország település-szerkezetének megóvására, esetenként helyreállítására, a vidék lakosságmegtartó képességének javítására,
- a vízi közlekedésre, az ilyen jellegű közösségi közlekedés feltételeinek megteremtésére,
- az energiabiztonság javítására,
- a vízi turizmus és a horgász turizmus önálló ágazattá történő fejlesztésére.

Mindez nem jelenti azt, hogy folyóink és tavaink mesterséges csatornává alakítása elfogadható lenne, hiszen a természetvédelemnek itt is prioritása van, mivel az ország létalapjait biztosítja. Nem támogatjuk folyóink, költséges, természet-károsító, vízbázisainkat tönkretévő, vízlépcsőkkel való beépítését.

A tervezett nemzeti vízprogram fontosabb elemei:

- az ivóvíz bázis megóvása,
- a szennyvízkezelés,
- a felszín alatti vizek megóvása és hasznosítása,
- a Duna hajózhatósága,
- a Tisza-völgy vízkár elhárítása és vízgazdálkodása,
- a Duna-Tisza közötti csatornázás,
- A folyami nagyhajózást segítő kikötők mellett kis,- és sporthajó kikötők létesítése,
- a holtágak rehabilitációja,
- a horgászat és a halászat fejlesztése.

II.1.2 Felszíni és felszín alatti vizeink

Az emberek egészséges ivóvízzel való ellátása egyre nagyobb kihívást jelent. A globális klímaváltozásnak erőteljesen jelentkező lokális hatásai vannak. Hirtelen időjárás-változás, ennek következményeként özvízszerű esőzések és az őket követő

II. Környezetbiztonság

áradások, majd pedig a hosszú ideig tartó, szárazságot előidéző időszakok. A szűkösség, a szárazság, a vízhiány hatásait erősítik a vízvezeték-hálózatok jelentős veszteségei, az öntözőrendszerek elavultsága, nem megfelelő üzemeltetése és a nem fenntartható mezőgazdasági termelési módok erőteltetése.

A vízszennyezés hatására a felszíni és felszín alatti vizek minősége oly módon változik meg, hogy a víz alkalmassága emberi használatra és az egyébként benne zajló természetes életfolyamatok biztosítására csökken, vagy megszűnik. Kár keletkezik a szennyezett vizek hasznosítási lehetőségeinek korlátozottságából. A szennyezett vizet meg kell tisztítani, ezért a felhasználást megelőző költségek növekszenek. Ivóvíz készleteink védelme érdekében a csatornázás, a szennyvízkezelés elsődleges fontosságúvá válik. A települések méretéhez, jellegéhez, valamint az adott területen található vízbázis

veszélyeztetettségéhez igazodó, hatékony és gazdaságos szennyvíztisztító rendszereket kell kialakítani, illetve működtetni.

A szennyvízkezelést térségi programként kívánjuk működtetni. A szennyvíztisztítási programokat körülengő korrupción túl fellépünk azon gyakorlat ellen, mely szerint az adott szennyvíztisztítási beruházás költségeit (mivel EU-s és állami pénzből történik a kifizetés) fölfelé srófolják, a teljesen indokolt és nagyon fontos vidék- és településfejlesztési programok e pénzekből történő finanszírozása érdekében. Hangsúlyozzuk, vidék- és településfejlesztésre (iskola, óvoda, bekötőút, stb. építése) szükség van, de nem a szennyvíztisztításra szánt pénzekből. A társadalmon, a gazdaságon belül a megfelelő „súlyok és ellensúlyok”, valamint az aprólékosan kimunkált érdekeltiségi viszonyok és ösztönző rendszerek életbe- léptetésével értelmetlenné válik a

korruptió. A visszaélések akár csak kismértékű csökkenése, a szennyvíztisztítási programokon belül újrarendeződést, valós költségeket és reális árakat eredményezne. Ez azt jelentené, hogy kevesebb pénzből, ugyanazzal a jó műszaki tartalommal a szennyvízprogramok megvalósítása bekövetkezhetne, miközben teljesen szervezett formában több pénz jutna a vidék- és településfejlesztésre is. A beruházók építőipari kapacitás lekötése törvényes keretek közt történne meg.

Az ivóvíz-kivételi helyeket fokozottan védeni kell. Ez önmagában megvalósítja a legfontosabb környezetvédelmi alapelvet, a megelőzést. A későbbi kétes eredményességű tisztítás olcsóbb, mint az utólagos esetleg egészségkárosító anyagokkal történő vízkezelés.

Az integrált vízgazdálkodás egy olyan teljes körű egyeztetési

rendszer, amely az emberek és a gazdaság jelenlegi és jövőbeli igényeinek egységes értékelésén alapul. A fenntarthatóságnak megfelelő környezetvédelmi stratégia elvárása a vízkörforgás minden szakaszának figyelembevétele, ami garancia arra, hogy a teljes vízhasználat tudományos, szakmai alapon történjen.

II. Környezetbiztonság

II.2 Energiabiztonság

A környezetbiztonság egyúttal energiabiztonságot is jelent. Hatékony energia felhasználás nem valósítható meg úgy, hogy közben romboljuk a környezetet. Ugyanakkor tekintettel kell lennünk a klímavédelmi célokra is. Ezek az alapvető célkitűzések, amelyeket természetesen az Európai Unió irányelveivel összhangban kell kialakítanunk, mindenképp arra intenek minket az energiatervezés elkészítése során, hogy szoros összhangban a környezetvédelem szempontjaival, a környezetbiztonság hosszú távú megalapozására való tekintettel készítsük el azokat. Nem lehet eredményes a *nemzeti energiahatékonysági terv*, ha nincs összhangban a *nemzeti éghajlati stratégiával* és fordítva. Ennek megfelelően környezeti politikánk alapja a gazdasági és energetikai tervezéssel való szoros együttműködés, a végrehajtásban való folyamatos közreműködés és ellenőrzés.

Az energiapolitikánk alapja: diverzifikáció és ellátásbiztonság. Szükséges az állam energetikai feladatainak újrafogalmazása, illetve az energiafelhasználás optimalizálása. Támogatni fogjuk az energiatakarékos építési technológiák, valamint a környezetbarát fűtési rendszerek széles körben történő alkalmazását.

A környezetbiztonságra törekvő magyar energiastratégiát a globális változások folyamatos követése mellett kell a nemzeti adottságok és célkitűzések alapján meghatározni. A fő célkitűzés újragondolása mellett a számos kisebb léptékű végrehajtást is újra meg kell fogalmazni a helyi környezetvédelmi szempontokkal összhangban. A közös európai energetikai törekvéseket is figyelembe kell vennünk. Az Európai Unió tagállamai között alapvető különbség tapasztalható a földrajzi adottságok, vagy éppen

az energiahordozó készletek tekintetében.

Olyan közös európai energia-politika kialakításában vagyunk érdekeltek, amely amellet, hogy garantálja hazánk energia-ellátásának biztonságát, az energiafelhasználás ésszerűsítését, az „*energiabiztonságot*”, az Unió beszerzési forrásainak bővítését, a kiszámítható és megfizethető árakat, tekintettel van a „*klímabiztonság*” megteremtéséhez szükséges üvegházgáz kibocsátás csökkentésre, továbbá a természeti környezet megőrzésére, a „*természetvédelemre*”. Gyökeres változás azonban csak a korszerű technológiáknak a reálgazdaságban történő elterjedésével várható. Uniós és hazai források megfelelő elosztásával elérhető, hogy az egységnyi GDP előállításához szükséges, az Európai Unió átlagánál ma még kétszer, egyes elemzők szerint háromszor annyi energia-

felhasználást folyamatosan mérsékeljük. A szabályozás oldaláról a rendszerillesztés (különös tekintettel az alternatív energiaforrások növekvő szerepére), az árpolitika körültekintő alkalmazása, s a hazánkban szűk keresztmetszetként jelentkező kapacitás-szűkösség feloldása a jövő feladata.

A hihetetlen mértékben megnövekedett energiaigény kielégítése szinte elképzelhetetlen a környezet, a *Föld - talaj - légkör* - rendszer kisebb vagy nagyobb mértékű rombolása nélkül. 90%-ban valószínű, hogy a globális klímaváltozást az emberi tevékenység okozza. Energia-politikánkat úgy kell alakítani, hogy az energiabiztonság megteremtése mellett lehetőséget teremtsünk arra, hogy Magyarország a nemzetközi előírásokban vállaltaknak megfelelően csökkenteni tudja az általa a légkörbe jutatott üvegházhatást okozó gázok mennyiségét.

II. Környezetbiztonság

II.3 Klímabiztonság

Magyarország Kárpát-medencei elhelyezkedése miatt a várható éghajlatváltozásnak a földi átlagnál jobban kitett, annak nagyobb mértékben veszélyeztetett területe. Földrajzi elhelyezkedésünk és méretünk ellenére lehetőségeinkhez képest vagy némileg azon túl is mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy hazánk ne növelője, hanem mérséklője legyen a globális felmelegedésnek. Ez nem könnyű feladat! Csak több tárca, sőt az egész társadalom együttes erőfeszítésével valósítható meg eredményesen. A *környezetbiztonságra* törekvő politikánk alapeleme, egyik legfontosabb része a klímabiztonság megteremtésére való törekvésünk.

Az éghajlatváltozás kisebb vagy nagyobb mértékben érinti, érintheti, akár az ország egész területén vagy kisebb részén a vízkészleteket, a mezőgazdaságot,

az erdészetet, a kertészetet, a biológiai sokféleséget, az energiagazdálkodást, az „*energia-biztonságot*”, az élet- és vagyonbiztonságot, az emberi egészséget. A környezeti elemekkel és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodás, azaz a környezet-biztonság megteremtése a modern állam egyik alapvető funkciója, amely szükségessé teszi egy jól működő államigazgatási rendszer kiépítését, a meglévő továbbfejlesztését. Hatékony közpolitika, így eredményes klímavédelem sem képzelhető el megfelelő szervezeti keretek, törvényi és ösztönző rendszerek, valamint végrehajtás nélkül.

A klímabiztonság megteremtése érdekében az állami feladatvállalást erősíteni kell. Ennek érdekében szükséges az intézményi rendszer megerősítése és racionalizálása. Feladat az éghajlatváltozással, s annak összes hatásaival való foglalkozás,

a nemzeti éghajlati stratégia gyakorlati végrehajtásának koordinálása, a hozzá kapcsolódó elméleti, kutató és gyakorlati feladatokban való közreműködés, tudományos kérdésekben az MTA szakmai bizottságaival, szervezeti kérdésekben pedig a minisztériumokkal és háttérintézményekkel való egyeztetés.

II.4 Levegőminőség és zajvédelem

A levegőszennyezés, főleg a közlekedésből származó por és a földközeli ózon, továbbra is jelentős veszélyt jelentenek az emberek egészségére. Egyes légszennyezőanyagok mennyisége csökken, míg másoké nő. Egyáltalán nem beszélhetünk arról, hogy a tiszta és egészséges levegő mindenki számára elérhető. A helyenként jelentős növekedés oka a gazdaság átalakulása, a közlekedés növekedése és a levegőszennyezés megelőzését,

csökkentését szolgáló közpolitikák hiánya, valamint a meglévő törvények és rendeletek be nem tartása.

A légszennyezés leginkább a városlakókat érinti, és náluk egészségügyi problémát okoz. A városi környezeti ártalmak, köztük a légszennyezés elsődleges okozói a közlekedésből származó kipufogógázok és a por. A térbeli szerkezetük miatt jelentős forgalmat lebonyolítani képtelen települések levegőszennyezése, és az emiatt keletkező betegségek - asztma, allergia, légúti megbetegedések, szellemi teljesítőképesség csökkenése - számának növekedésére figyelmet kell fordítani. A légkör bizonyos szennyezettség szinttel meg tud birkózni, de ennek a szintnek a túllépése olyan elhárítási, kármentési költségek keletkezésével jár, amelyekért a szennyezők jelenleg nem fizetnek.

II. Környezetbiztonság

A levegőszennyezés jelentős része olyan átmenő forgalomból adódik, mely feleslegesen terheli a településeket. A településeken belül keletkező forgalom és az átmenő forgalom mérséklésére is törekedni kell. A személy- és áruszállításon belül a közösségi közlekedés és a vasúti szállítás arányának növelése és színvonaluk javítása, elkerülő utak építése, a vasúti áru- és személyszállítás jelentős ösztönzése, a felesleges közlekedési igényeket kiküszöbölő terület- és városfejlesztés, valamint az ennek megfelelő településszerkezetek kialakítása még megvalósításra vár. A helyben történő élelmiszer- és más áruterelés megvalósítása, a fogyasztási igények rövid távolságokon belül történő kielégítése energiatakarékos és környezetbarát, egyúttal munkahelyeket teremt a Magyarországon tevékenykedő ipar, mezőgazdaság és kereskedelem számára.

A levegőminőséggel és levegőszennyezéssel kapcsolatos adatszolgáltatás nem minden esetben felel meg a nagyközönség kívánalmainak, a veszélyes helyzetekbe elvárt, esetenként riasztáshoz vezető tájékoztatási igénynek. A közvetlen légszennyező anyagok mérése mellett nem fordítunk elég gondot egy valós, minden egészségi hatásra és kockázatra egyéb károokra kiterjedő folyamatos mérésre és feldolgozásra. Mind a levegőkörnyezet állapotának folyamatos nyomon követése, mind az esetleg szükséges hatósági beavatkozások, riasztások, akár a klímapolitikai, klíma védelmi kérdések költséghatékony végrehajtása érdekében célkitűzésünk egységes állami kezelésű levegőkörnyezeti megfigyelő hálózat kialakítása és nagyvárosi levegőszennyezési stratégia megalkotása.

A termelésből, de leginkább a közlekedésből származó zaj

környezetszennyező és egészségkárosító mivoltát a levegőszennyezéssel összehasonlítva kevesebben veszik figyelembe. Jelentős zajforrás a közúti, a vasúti és a légi közlekedés.

A zajcsökkentéshez három területen kell egyszerre intézkedéseket foganatosítani. A közlekedési eszközök (személyautók, teherautók, vasúti járművek, repülőgépek) minőségi cseréje önmagában zajterhelés csökkenést eredményez, hiszen a modernebb, energiatakarékosabb és jobban környezetbarát eszközök csendesebbek is. A városi közlekedési struktúra szakszerű átszervezése (közösségi közlekedés, egyéni közlekedés, dugódíj, stb.) szintén kedvezően befolyásolhatja a zajszintet. A legpasszívabb módszer pedig a zajelnyelők elhelyezése a zajforrás és a zajártalomnak kitett emberek környezetében.

II.5 Hulladékgazdálkodás

A hulladékgazdálkodás területén jelentős javulás, annak ellenére sincs, hogy a környezet állapota sok szempontból javult. Az elmúlt évek termelés-fogyasztás növekedésével nőtt a kommunális és veszélyes hulladékok mennyisége. A melléktermékek termelődése és az elhasználódott anyagok keletkezése is ugrásszerű emelkedést mutat. A legális, vagy illegális módon szaporodó hulladékhegyek egyre nagyobb teret foglalnak el a természetből, a mezőgazdaságból és a lakókörnyezetből. A hulladék lerakók sorban telnek meg, az újaknak helyszínt találni - érthető módon - rendkívül nehéz. Egyre fokozódik a szeméttelpekkel szembeni társadalmi ellenállás. A szeméttelpek járulékos negatív hatásai pedig az ivóvízbázis potenciális elszennyezését okozzák, járványügyi problémákat vetnek fel, nem is beszélve a messze terjengő bűzről.

II. Környezetbiztonság

Az Európai Unió hulladék-gazdálkodási prioritási listája szerint sem a lerakás, sem az égetés - még akkor sem, ha kapcsolt energia-előállításal (villany- és hőenergia) egybekötött - szakmailag nem elfogadható gyakorlat. Az égetés korommal és különböző rákkeltő, levegőszennyező anyagokkal szennyezi a levegőt. Az égetésből származó hamu, pernye és salak szilárd állapotú, veszélyes hulladékként további környezeti ártalmakat jelentenek. Egyikük - másikkal mai elhelyezési gyakorlatával szemben ezeket az anyagokat mind speciális veszélyes hulladéklerakóban lenne szabad tárolni. A hulladékégetés azért sem támogatható, mert nemcsak, hogy veszélyes szilárd hulladék keletkezik a folyamat során, hanem a megépített és üzemeltetni kívánt irtatlan égető kapacitások fenntartása nem ösztönöz a keletkező kommunális hulladékok mennyiségének csökkentésére. Márpedig ez ellentétes az Európai Unió hulladék-gazdálkodási prioritási

listájának élén található elvekkel: hulladékok keletkezésének megelőzése, a mégis keletkezett hulladékok (kommunális, ipari, nem veszélyes, veszélyes hulladékok, stb.) mennyiségének csökkentése, a szemétben található anyagok újrahasznosítása, fizikai - kémiai eljárásokkal történő semlegesítése.

Hulladék-gazdálkodás tekintetében elképzeléseink élén a települési háztartási hulladék mennyiségének csökkentése, az ajtótól-ajtóig történő szelektív hulladékgyűjtés országos bevezetése áll. Ha a termékek, melyeket előállítunk, megvásárolunk, hosszabb életciklusúak lennének, azonnal kevesebb hulladékot termelnénk. Ezért ösztönözzük és törvényileg támogatjuk az újratölthető üveg- és műanyag palackok rendszerét. Az eldobható pillepalackok éves mennyiségét tizedére csökkentjük. Mindezt különböző intézkedésekkel és jogszabály

módosításokkal kívánjuk elérni. A szelektív gyűjtés kedvező ár- és díjrendszere ösztönözi a módszer terjedését. Visszaállítjuk a valamennyi fajtájú és anyagú palackok betétdíjas rendszerét. Az újratölthető és újrafelhasználható csomagolás pénzügyi, adópolitikai támogatása, valamint a visszaváltás és a csomagolóanyagokat (göngyöleg) érintő raktározás kereskedelmi rendjének kialakítása elsődleges célja a következő Fidesz-kormánynak.

Az elmúlt időszakban egyre több kommunális és veszélyes hulladék került legálisan, vagy illegálisan Magyarországra. Ezek ide- és visszaszállításával, valamint elhelyezésével kapcsolatban számos botrány tört ki hazánkban. Minden ilyen és ehhez fogható történés komoly katasztrófaveszélyt rejt magában, hiszen a szakszerűtlen hulladékkezelés (szállítás, lerakás, feldolgozás) a lakosságot teszi ki veszélynek, egészségromlás kockázatának. A környezetvédelmi

hatóságok és igazgatóságok szakmai- és eszközállományának minőségi és mennyiségi javításával, valamint a nemzetközi egyezmények szigorú betartásával, a hazai törvények szigorításával és a végrehajtás megvalósításával lesznek képesek elejét venni a hulladékok országunkba történő további beáramlásának.

A hulladékgazdálkodás legfontosabb szervező elve a megelőzés. Az elkerülhetetlenül keletkező hulladékok tekintetében a legfontosabb az újrahasznosítás, illetve a veszélyes anyagok arányának csökkentése. Támogatjuk a hulladékszegény ipari technológiákat és termékeiket. Ösztönözzük a melléktermékek továbbhasznosítását alap-, vagy segédanyagként.

II.6 Talajaink állapota

A termőföld a legértékesebb és a legkorlátozottabban rendelkezésünkre álló nemzeti erőforrásunk, mely a többi környezeti elemmel és erőforrással integrált rendszert alkot. A föld nemcsak egyszerű mezőgazdasági termelési tényező.

A talaj, mint erőforrás újbóli felértékelődésének folyamata a XXI. század elején kezdődött el. A talajokkal foglalkozó kiváló magyar szakemberek, kutatók, tudósok évszázados munkásságának eredményei megalapozzák a talajerő fenntartásának és megújulásának lehetőségeit.

A meglévő és az újonnan jelentkező veszélyeket, különösen a klímaváltozást figyelembe véve, olyan újfajta gondolkodás szükséges a természeti rendszerekben zajló folyamatok megértéséhez, amelyek elvezethetnek a kialakult helyzet jobb áttekintéséhez. Ez elősegítheti

azoknak a lépésnek a kimunkálását és életbeléptetését, amelyekre a talajok megvédéséhez, fenntartásához és megújulásához szükség van. A talajokkal kapcsolatos tudás, információ és gyakorlat, mint érték könyvelhető el. Ezek birtokában együttműködési javaslatokat tehetünk Európa országainak és régióinak, nagyban hozzájárulva ezzel a kontinens talajszennyezéseinek kiküszöböléséhez és a talajtisztítások költségeinek csökkentéséhez.

A föld védelme és megőrzése úgy biztosítható legegyszerűbben, ha az emberek sajátjuknak érzik, érdek- és érzelmi alapon kötődnek hozzá. Ezt elősegítheti a megfelelő jogi szabályozás kialakítása és az állami támogatások felülvizsgálta, célirányos rendszere. A talaj veszélyeztetése, elszennyezése, de védelme is a mezőgazdasági és az ipari tevékenységekhez köthető. Fokozottan érintett és felelős a két ágazatot felügyelő

tárca a környezet- és természetvédelmi alapelvek betartásáért, a nemzeti, természeti közvagyon védelméért.

A talaj mennyiségi és minőségi csökkenését meg kell állítani, a talaj romlásán az ország veszít. A túlzott és felesleges műtrágyázás talaj- és vízszennyező hatású. A műtrágyák előállítására energiaigényes, amely jelentős környezetszennyezéssel jár. A talajerő utánpótlása természetes úton állati trágyával, vagy mesterséges úton műtrágyákkal történhet. Az energiaárak növekedésével a műtrágya árak is emelkedtek, ezért felhasznált mennyiségük csökkent. Az állatállomány hiánya miatt szerves trágyázásra alig van lehetőség Magyarországon. Mindez a termőföld kimerüléséhez vezethet. Ez nem lehet sem mezőgazdasági, sem környezetvédelmi szempontból cél, vagy elfogadható eredmény. Az ipari ágazat a másik nagy talajszennyező forrás. Az ipari

anyagok, különböző kemikáliák, technológiákból származó maradványok, melléktermékek és hulladékok legális, vagy illegális lerakása a talaj alattomos szennyezését jelentik. A lerakott veszélyes vegyi anyagok – időben és térben – környezetszennyezést és környezet-egészségügyi problémákat eredményeznek.

II.7 Veszélyes vegyi anyagok

A vegyipar világszerte folyamatosan növekszik. Az Európai Unióban a veszélyes vegyi anyagok gyártása majdnem olyan arányban nőtt, mint a GDP.

A globalizáció eredményeképpen a kevésbé fejlett országok, akár csak az Európai Unión belül is, szembesültek az öko-gyarmatosítás jelenségével. A környezetszennyező és egészség-

II. Környezetbiztonság

károsító termelési módok és technológiák a fejlettebb országokból a fejletlenebbekbe áramoltak, miközben ugyanennek a globalizációs folyamatnak köszönhetően a gyárakból kibocsátott veszélyes anyagok nemcsak helyben lehetetlenítik el az életet, hanem határokon átnyúló szennyezések formájában, visszajutnak a fejlettebb régiókba is.

A bajt tetézi, hogy a természetben és ezáltal a növényi és állati táplálékokban felhalmozódó veszélyes vegyi anyagok, illetve bomlási maradványaik szennyezett termékek és élelmiszerek formájában veszélyeztetik az embereket. Hozzájárulhatnak a nagyszámú, halállal végződő, rákos megbetegedések kialakulásához. Európai unió összehasonlításban Magyarország, minden rákfajta tekintetében a legutolsó helyen áll, és a 27 tagország közül nálunk halnak meg ezekben a betegségekben a legtöbben. A kiváltó okok között

valószínűsíthető a veszélyes vegyi anyagok és gyógyszerek nem megfelelő kezelése is. A megelőzésnek ezen a területen is óriási jelentősége lenne. Ez egyrészt a vegyi anyagok táplálékláncba való eljutásának megakadályozását kell, hogy jelentse, hatékonyabb, következetesen végrehajtott környezetvédelmi intézkedések révén, másrészt szükség van a rákbetegségek korai felfedezésére.

A veszélyes vegyi anyagok területén az Európai Unió tagországaiban a közelmúltban bevezetésre került egy szabályozás, amely a vegyi anyagok regisztrációját, vizsgálatát és engedélyeztetését érinti. Az EU tagországaként Magyarország részese számos más, a veszélyes vegyi anyagokat érintő nemzetközi egyezménynek, így például a le nem bomló szerves vegyi szennyezőkről szóló Stockholmi Konvenciónak.

Környezeti politikánk integráns része kell, hogy legyen a veszélyes vegyi anyagok gyártásának, raktározásának, szállításának környezetvédelmi szempontból történő folyamatos és objektív monitorozása. Ennek érdekében a környezetvédelemért felelős tárca megfelelő háttérintézmény rendszerét és a jogszabályi háttért meg kívánjuk erősíteni. A lakossági tájékoztatás és az esetleg bekövetkező vész-helyzetek kezelése céljából pedig erősíteni kívánjuk a környezetvédelem és a katasztrófavédelem felelőseinek együttműködését.

III. Folyamatok

III. Folyamatok

A változás a világegyetem alapvető tulajdonsága. Igaz ez az élő rendszerekre, így a természetre, benne az emberre és a környezetünkre is. Úgy érezhetjük, hogy egész életünkben kénytelenek vagyunk a szűkebb és tágabb környezet változásaihoz alkalmazkodni. Látnunk kell azonban, hogy egyszerre vagyunk oka és érintettje a változásoknak. Minden eseményt, folyamatot, dolgot, amely a szokásostól eltér, változásként észlelünk. Észlelésünk azonban a világban zajló folyamatokkal kapcsolatban ugyancsak korlátozott.

Ennek oka, hogy a folyamatok:

- jelentős része nem a mi általunk érzékelhető tartományban történik. Például, szemlélünk egy tavat és az állóvíz állapotosságát fogjuk fel, pedig rengeteg folyamat zajlik a víz életközösségében.

- időléptéke eltér az általunk befogadhatótól. Például, egy erdőben sétálva a pillanatnyi állapottal szembesülünk, nem az elmúlt 600 évvel, ami alatt kialakult az erdő tökéletes, természeti társulása.

A változásokat, s bennük a folyamatokat gyakran problémaként kezeljük. Érthető, hiszen nem oldhatóak meg a már bejáratott szokásos módszerekkel.

A megváltozott feltételek okozta helyzetek próbálgatásokkal oldhatók fel. A próbálgatások első fázisa az ismeretszerzés, kutatás és az alkalmazkodás, ezt követi a felhalmozott tudás nyújtotta megoldás kimunkálása, amely meggyőződéssé érlelődik, majd pedig eljön a cselekvés ideje is, amelyeket a változások, a megváltozott körülmények kényszerítenek ki.

III.1 Klímaváltozás

A XXI. század elejére a világ szembesült azzal, hogy az ipari forradalomtól kezdődően az energiatermelési folyamat, a szén és a szénvegyületek, elsősorban a szénhidrogének, a kőolaj és a földgáz elégetése olyan mennyiségű szén-dioxidot, a földhasználat és a táplálék-szerkezet változása olyan mennyiségű metánt, a közlekedés olyan mennyiségű nitrogén-oxidokat, juttatott a levegőbe, mely már a természeti környezet tartós és nagymértékű károsodását okozza. Ma már nem vitatott, hogy a globális klímaváltozást az emberi tevékenység okozza. A megváltozott környezeti, természeti körülményekhez alkalmazkodnunk kell és ezzel egy időben cselekednünk a folyamatok lassítása, megakadályozása érdekében. A kibocsátás csökkentését előírányzó törvényeink, a különböző, meglévő kormányrendeletek és miniszteri utasítások

alkalmatlanok arra, hogy Magyarország a Kiotói céloknak minden tekintetben megfeleljen. Márpedig a Kiotói protokoll és annak első vállalási időszaka, csak az első lépést jelenti a klímaváltozással kapcsolatos teendők tekintetében.

A globális kibocsátásokat csökkenteni kell oly mértékben, hogy a hőmérséklet növekedése ne lépje túl a kritikusnak tekintett 2°C-os növekedést globális átlagban. Az Európai Unió szerint a kibocsátásokat az 1990-es szinthez képest 30%-kal kell csökkenteni a cél elérése érdekében. Számolni kell azzal, hogy a klímaváltozás hatásait erőteljesen csökkentő programok ellenére, a klímaváltozás elkerülhetetlen következményei jelentősen és negatív irányba befolyásolják a gazdaság egészét és a természeti erőforrásokat.

III. Folyamatok

Az élet minden területén szükség van azokra a közpolitikákra és intézkedésekre, amelyek elősegítik a klímaváltozás körülményeire való alkalmazkodást.

III.2 Biológiai sokféleség

A természeti környezet nemzeti örökségünk része. Az élővilág sokszínűségének megőrzése elemi társadalmi és gazdasági érdek.

Az Európai Unió kiemelt feladatának tekinti a biológiai sokféleség megőrzését. Hazánk élen jár a különböző fajok és élőhelyek védettségének biztosításában. Nemzetközi kötelezettségeinken túl számos esetben Magyarország szigorúbb követelményeket támaszt természeti értékeink megóvása érdekében. A természeti folyamatok szabályozását, működtetését élő rendszerek végzik. Ezeknek az élő rendszereknek a sérülései, zavarai okozzák az életfeltételek romlását.

Feladatunk a természeti környezet működőképességének fenntartása, mely egyúttal az emberi életfeltételeket is biztosítja.

A sokszínűség csökkenése visszafordíthatatlan változásokat okoz, ezért ennek lassításában, megállításában a felelősségünk történelmi. Mindez egybevág a gazdasági, turisztikai, mezőgazdasági érdekeinkkel is. A természeti sokszínűség tehát hazánk egyik legnagyobb kincse, földrajzi helyzetünkéből fakadó adottságunk.

Egyetlen ország, egyetlen régió gazdasága sem létezhet természeti létalapok nélkül. Az utóbbi évtizedek egyoldalú, szűklátókörű, a természeti értékeket és a fenntarthatósági szempontokat nem figyelembe vevő ipar- és településfejlesztési, infrastrukturális és egyéb más gazdaság-

politikai döntései pontosan a gazdaságunk létalapjait teszik tönkre rövid, közép- és hosszú távon.

A természeti sokszínűség csökkenése és a természetes élőhelyek megszűnése aggodalomra ad okot egész Európában. Pótlólagos erőfeszítések és források nélkül lehetetlen megvalósítani az Európai Unió 2010-ig vállalt, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására vonatkozó vállalását. Magyarországon e program végrehajtása is lemaradásban van, főleg az oktatás, kommunikáció és tudatformálás területén.

Míg az ökológiai hálózat kialakításában mind Magyarországon, mind pedig az Európai Unió területén előrelépés történt, a Pán-Európai Ökológiai Hálózat és a Natura 2000 hálózat jelen pillanatban is formálódik. Ugyanakkor a Natura 2000-es

területek földhivatali bejegyzésétől kezdve, a természetvédelmi helyzetükön keresztül számos bizonytalansággal és visszássággal nézünk szembe.

A természet- és környezetvédelmi megfontolások és elvárások egyre inkább integráns részei az erdészeti és mezőgazdasági ágazati szempontrendszernek. Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy a mezőgazdaság gyakorlata jelentős terhet ró a természeti sokszínűségekre. Ezért környezet- és természetvédelmi politikánk kiemelt figyelmet fordít természeti kincseink védelmére. Az élővilág sokszínűségét, a veszélyeztetett fajokat meg kell óvni. A védett területek kezelése, állapot javítása pedig azt szolgálja, hogy megfelelő életteret biztosítsunk a világhírű magyar növény- és állatkülönlegességek és a természetes életközösségek számára.

III. Folyamatok

III.3 Természetvédelem

Az emberközpontú környezetpolitika stratégiai célja, hogy Magyarország lakható és élhető otthon legyen mindannyiunk számára. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy megfelelünk a természet védelméről. A legkörültekintőbb természetvédelem mellett is jelen van valamilyen mértékű környezet-szennyezés nemcsak a városokban és a falvakban, hanem a természetben is. Ennek megfelelően minden eszközzel fenn kell tartanunk a környezetbiztonságot a természeti környezetben is.

Alapvető célunk, hogy megvédjük pótolhatatlan természeti kincseinket. Hatékony védelmet kívánunk kialakítani, mind jogszabályi környezettel, mind rendészeti és intézményi háttérrel annak érdekében, hogy megóvjuk erdeinket és nemzeti parkjainkat,

világhírű, ám veszélyeztetett növény- és állatfajainkat, valamint a kipusztulással fenyegetett, a magyar mezőgazdaság történelmi emlékének is számító fajtáinkat. Célunk az, hogy a környezet-, természet-, és állatvédelemmel kapcsolatban kialakuljon egy egységes szemlélet, környezeti tudás és felelősségérzet, hiszen hatékonyan akkor lehet a természetet megóvni, ha az állampolgárok többsége nemcsak hisz a természetvédelem fontosságában, hanem mindennapjaiban annak megfelelően cselekszik is. Az ehhez szükséges tudás, az erre irányuló oktatást már az óvodás korúak esetében meg kell kezdeni, hogy mindenki számára természetes igény legyen a természetvédelem.

A természetvédelem nem egy önállóan elvégezendő rutin feladat, hanem a környezetvédelem többi ágával összekapcsolva, azzal szoros kölcsön-

hatásban lévő, soha véget nem érő folyamat. Ezért az előttünk álló feladatok közül a természetvédelemre fokozottan oda kell figyelni, s be kell építeni a különböző ágazati politikákba, hogy megteremthessük a valódi, átfogó *környezetbiztonságot*.

A természetvédelem ügyét többek között össze kell kapcsolni az árvíz elleni védekezés problémájával. Az újragondolt a Vásárhelyi-terv keretében megvalósítjuk az elmaradt fejlesztéseket, biztosítva ezzel a polgárok személy- és vagyonbiztonságát, valamint az árterek melletti, nem közvetlenül a védekezéshez kapcsolódó infrastrukturális beruházásokat. Mindez a veszélyeztetett térségek gazdasági fejlődéséhez is hozzájárul.

Az energiahatékonyság, az energiabiztonság megteremtése, a természeti környezettel való korszerű gazdálkodás kulcské-

dése. Ennek megfelelően stratégiánk kialakításakor nagyobb hangsúlyt helyezünk az új, korszerű megoldásokban rejlő lehetőségek feltárására, alkalmazására és támogatására.

A Pannon-régió jelentős természeti tőkével járul hozzá az Európai Unió természeti értékeihez. A közösségi jelentőségű, Natura 2000 területek a hazai jogszabályokkal külön védett területekkel együtt az ország területének közel ötödét ölelik fel. Ezen területek megőrzése és folyamatos védelme gyakran speciális megoldást igényel. A hagyományos veszélyek mellett megjelent a genetikai szennyezés veszélye, a géntechnológia növénytermesztési alkalmazása. Ma még felmérhetetlen a GMO-k alkalmazásának hatása, ezért az Európai Unió által is preferált elővigyázatosság elvét követve ellenezzük a génmódosított növényfélések szabadföldi termesztését, amely kiszámít-

III. Folyamatok

hatatlan hatással lehet a szabad természetre, így a Pannon régió részeként, a Kárpát-medencében elhelyezkedő, egyedülálló, különleges ökoszisztémára is. Félő, hogy ennek a nagyon törekeny és számos helyen megsértett természeti rendnek visszafordíthatatlan megsemmisülését jelentené a génmanipulált haszonnövények elterjedése.

Célunk, hogy a természetvédelem, mint szempont beépüljön minden a természeti erőforrásokat hasznosító tevékenységbe. Támogatjuk, s lehetőségekhez képest folytatjuk az Európai Unió biológiai sokféleség csökkenésének megállítására irányuló programját.

Megvizsgáljuk annak lehetőségét, hogy romló gazdasági viszonyok közepette milyen módon lehet a Természetvédelmi Őrszolgálatot megerősíteni.

A biológiai sokféleség megőrzése szempontjából szükséges további élőhelyek rekonstrukciója. Ennek érdekében egységes átfogó kezelési tervet kívánunk elkészíteni, amely az átfogó Természetvédelmi Nyilvántartási Rendszer adatbázisán alapul.

Felülvizsgáljuk a nemzeti parkok rendszerét és vagyonkezelését. A nemzeti parkok területén működő gazdálkodó szervezetek tevékenységét össze kívánjuk hangolni a nemzeti parkok célkitűzéseivel.

III.4 Pannon régió

A Pannon régió Európa szívében, természeti adottságok páratlan egységeként jött létre. Speciális természetföldrajzi adottságokkal rendelkezik, ugyanakkor csak az ember alkotó jelenléte által alakulhatott, bontakozhatott ki. A természeti környezeten túl, a táj karakterét alapvetően a mindenkori államszervezés, államvezetés, államfenntartó tevékenység együttes hatása alakítja.

A régió környezetvédelmi fejlesztési adottságainak feltárása, a gazdasági fejlődés társadalmi és gazdaságpolitikai, valamint környezetgazdasági feltételeinek számbavétele, a fejlődési tengelyek meghatározása kiemelt feladatunk.

A Pannon régióban a regionális gondolkodás meggyökeresedése még folyamatban van.

A környezetszennyezések és a természetpusztítás következményei viszont nem állnak meg egyetlen nemzetállam határán sem (tiszai cianid szennyezés, szemét uszadék a Tiszán, Rába habzás, határokon átnyúló levegőszennyezés).

A régióban található államok egymás iránti felelőtlensége komoly akadály a természet megóvása és a környezeti szennyeződések kiküszöbölése tekintetében. Az együttműködés fejlődését elősegítheti a még mindig erős felzárkózási törekvés az európai folyamatokhoz.

A környezetvédelem számos eleme a jövőben regionális térszerveződésben lesz értelmezhető, megvalósítható. Környezet-diplomáciai eszközök igénybevételével ezen a területen is jelentős feladatok várnak Magyarországra.

III. Folyamatok

III.5 Fenntartható fogyasztás, fenntartható termelés

A fenntarthatóság, a hosszabb távon jelentkező társadalmi előnyök és a kockázatok figyelembevételét, a természeti erőforrások előrelátó használatát és az elkövetkezendő korosztályok érdekeinek figyelembevételét jelenti. Ebből fakadóan ma már csak azok a gazdasági döntések tekinthetők ésszerűnek, amelyek összhangban állnak a természeti és kulturális környezettel.

A fenntartható fogyasztás és termelés koncepciója csak az utóbbi időben kezd gyökeret verni Magyarországon. Egyelőre csak néhány törvényben jelenik meg a fogalom, vajmi kevés konkrét következménnyel bírva a valós életre. A különböző szakpolitikákba való integrálódása még várat magára, hiányoznak a végrehajtás stratégiái, és szükség lenne azoknak a közpolitikai

eszközöknek a kimunkálására, amelyek révén egyáltalán meghatározni és mérni lehet a különböző kormányzati intézkedések környezetvédelmi hatásait.

Az Európai Unióban a természeti és környezeti erőforrások felhasználási szintje stabil maradt az elmúlt években, míg az erőforrásigény (felhasználás), valamint a gazdasági növekedés közötti „olló” némileg szétnyílt. A természeti erőforrások felhasználásának hatékonysága sokszor kisebb Magyarországon, mint az EU-15 tagállamaiban. Jelenleg az élelmiszer és élvezeti cikkek fogyasztása, a személyforgalom, a közlekedés és lakhatás azok a fogyasztási kategóriák, amelyek a legnagyobb környezeti hatással bírnak teljes életciklusuk alatt. Előreláthatóan a közeljövőben, az Európai Unióban, környezeti hatásait tekintve a turizmus és a légi közlekedés okozza majd a legnagyobb gondokat.

Az Európai Unió egészén belül zajló és a fenntarthatóságot érintő folyamatokon túl Magyarországon a környezeti problémák prioritási listájának élén a hulladékügy áll. A második ebben a sorban vizeink szennyezése, harmadik pedig a településeken történő közlekedésből származó levegőszennyezés és zajterhelés. Országunk méreteit tekintve a turizmus és légi közlekedés természetére és környezetre gyakorolt hatásain túl jelentősebb az ipar és kereskedelem, a mezőgazdaság és az energiaszektor hatása.

Jelenleg hazánkban nem beszélhetünk fenntartható termelésről és fogyasztásról. Magyarország lakossága egyre nagyobb mennyiségben termel hulladékot. Hulladékgazdálkodás helyett (megelőzés, szelektív gyűjtés, újrahasznosítás, újratöltés) általában a legrosszabb és leggazdaságtalanabb égetést és hulladéklerakást szorgalmazzák. A

meglévő hulladékgazdálkodást érintő törvények, kormányrendeletek, minisztériumi utasítások sok eleme és nagy része felülvizsgálatra szorul.

Gond van a végrehajtással, a fenntartható termelés és a hozzátartozó korszerű hulladékgazdálkodás elemeinek életbeléptetésével is. A múltból származó ipari termelés okozta vegyi szennyezések felszámolása és a területek megtisztítása, a környezeti biztonság megteremtése még várat magára.

A fenntartható fejlődés nemzeti stratégiáját át kell dolgozni. A fenntarthatóság jegyében minden ágazati politika megújításán túl szükség van a részterületek kimunkálására, a meglévő kormányrendeletek, végrehajtási utasítások átdolgozására és újabbak megalkotására.

IV. Zárszó

Amikor egy ház építéséhez hozzáfekszik az ember, akkor nem a ház tetejével kezd, hanem az alapokkal, aztán a felépítménnyel folytatja, és legvégül kerül sor a tetőre.

A Fidesz környezetvédelmi stratégiája egy szilárd alapokon nyugvó felépítmény. A polgári gondolkodás, értékrend és az általunk már 20 éve képviselt és - a mindenkori lehetőségeinkhez képest - megvalósított politizálás, olyan szellemi tőkéje az ágazatok szerint kialakított, konszenzuson nyugvó környezetpolitikánknak, mely az elmúlt évtizedekben hitelesség és realitás tekintetében már bizonyított. Biztosak vagyunk abban, hogy az új jobboldal megőrzi a múlt értékeit, de elkötelezett a kihívásokra való reagálásra, azaz keresi a jövő érdemi megoldásait.

A környezetbiztonság megteremtése nem új kihívás, viszont új megoldási lehetőséget jelent ezen, az elmúlt években egyre mélyebb válságba került területeken. Európa elment mellettünk, miközben mi a kicsinyes, napi, politikai küzdelmeink során, olyan egyszerű, emberi, közösségi eszméket nem tudtunk magunkévá tenni, mint például a családok megbecsülése, Magyarország kultúrája és a nemzet természeti kincseinek a megbecsülése.

A mindenkori politika felelőssége hatalmas. A kormányzásra esélyes és arra tudatosan készülő, polgári értékeket valló és képviselő politikánk, állami szinten fogadhatja el, tekintheti magáénak ezeket a gondolatokat, alapelveket. A környezetpolitika olyan esélyhez jut, melyre több évtizedig várákozott. Várákozott, azonban nem tétlenül! Minden körülmény között az emberek elsődleges érdekeit képviseltük. Az egészséges, szennyezésektől mentes, tiszta környezethez való jog alapján politizáltunk. A kölcsönös

felelősségvállalás, a közösségben való gondolkodás alapgondolatunk.

Korábbi programjaink, tervezeteink, stratégiáink előfutárai voltak annak az erőnek, amely valóságos értelemben most tud „jogerőre emelkedni”. *Magyarország Környezetvédelmi Stratégiája* alapdokumentum, mely a természeti kincsek tekintetében a takarékosagra, a megelőzésre és a hatékonyságra fekteti a hangsúlyt. Természeti erőforrásainkra alapozott programunk elkészítésével, s majdani megvalósulásával, olyan lehetőség nyílik meg, mely az ágazati politizálás felett képes a kormányzati rendszert összetartani és cselekvésre ösztönözni. Minden közpolitika, szakpolitika keze önmaga felé hajlik. A környezetpolitika most az ágazatok felé nyújtja a kezét. Nem segíteni akar, hanem összetartani. Olyan vezérelv, sőt vezérelv-rendszer kíván lenni, mely nem kötelez, hanem belülről mozgat. A napjainkban kialakult morális, gazdasági és általános válsághelyzetben nem árt,

sőt vissza is kell nyúlni azokhoz az értékekhez, melyeket örök emberinek szokás nevezni, többek között természeti erőforrásainkhoz és legjobb környezeti adottságainkhoz.

Meggyőződésünk, hogy stratégiánk elfogadható eszköz Magyarország és a nemzet emberséges felemelkedéséhez

